

3. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ю.В. Александров, В.А. Клименко. — К.: МАУП, 2004. — 328 с.

Ключові слова: злочин, обмежена осудність, особа, психічний стан, діяння.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Бойченко В. П.

Килівник Катерина Володимірівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ ДЛЯ ПРАВИЛЬНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 155 ККУ

Сучасний стан українського суспільства характеризується зниженням вікової межі вступу до дорослого життя, занепадом суспільної моралі, відсутністю сексуального виховання молоді, деформацією сексуальних орієнтацій, що формують у неповнолітніх негативні морально-психологічні установки.

Чинне законодавство України у ст. 155 КК України передбачає відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Проте ст. 18 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифікована Україною 20 червня 2012 року ставить вимогу до визначення кожної Стороною віку, до досягнення якого забороняється займатися діяльністю сексуального характеру з дитиною [1]. Таким чином, мова йде про визначений у багатьох зарубіжних країнах «вік сексуальної згоди». Спроба запровадити відповідну конструкцію знайшла своє відображення у Проекті Закону про внесення змін до Кримінального Кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації № 2016 від 3 лютого 2015 року, який було прийнято 14 березня 2018 року та наразі переданий на підпис Президенту. Запропоновані зміни розроблені з метою гармонізації законодавства України із положеннями Факультативного протоколу щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії до Конвенції ООН про права дитини, ратифікованого 3 квітня 2003 року. В даному Проекті пропонується змінити назву статті на «статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку». Таке формулювання відповідає вимогам Конвенції, а також практиці регламентації даного питання у зарубіжних країнах. Так, наприклад,

найнижчий вік зафіксований в Японії, Аргентині (13 років); Австрія, Німеччина, Польща, Франція передбачили в законодавстві межу у 15 років; країни колишнього СРСР встановили 16-річний вік сексуальності згоди; Туреччина, Ватикан, Мальта ставлять вимогу досягнення особою 18 років; деякі країни Близького Сходу пов'язують статеву зрілість з фактом вступу особи у шлюб. Слід зазначити, що в Україні також відбувались спроби окрім визнання вікового та біологічного критерію застосовувати категорію «особа, яка не досягла шлюбного віку», або робити виключення стосовно осіб, що перебувають у шлюбних відносинах, оскільки презюмується їх законність. Так, С. В. Чмут запропонував у примітці до ст. 155 закріпити такі положення: звільняється від кримінальної відповідальності особа, що вчинила злочин, передбачений частиною першою цієї статті, якщо між нею та особою, з якою стався добровільний статевий акт, було зареєстровано шлюб у встановленому законом порядку [4, с. 19].

Постає питання щодо доцільності встановлення конкретного віку особи на протигагу використанню поняття «статевої зрілості» як біологічного показника під час кваліфікації злочину. Адже, наразі п. 5 ч. 2 ст. 242 КПК України передбачене обов'язкове встановлення статевої зрілості потерпілої особи шляхом проведення експертизи (обстеження) відповідно до Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи [2]. Окрім того, даним нормативно-правовим актом визначенню поняття статевої зрілості, під якою для осіб жіночої статі розуміється закінчення формування організму, коли статеве життя, запліднення, вагітність, пологи та годування дитини є нормальною функцією і не призводять до розладу здоров'я, а у осіб чоловічої статі характеризується станом загального фізичного розвитку та формуванням статевих залоз, при якому статеве життя є фізіологічно нормальною функцією, не викликає розладу здоров'я і не завдає шкоди подальшому розвитку організму. Експертиза встановлення статевої зрілості в Україні проводиться щодо осіб віком з 14 до 18 років при ранньому початку статевого життя.

Проте в такому випадку досить складно довести факт обізнаності винної особистості статевої незрілості потерпілого лише за зовнішнім виглядом, адже зробити такий висновок можливо лише за результатами експертного дослідження. Передбачивши нормою статті досягнення особою 16-річного віку спрощує як процес доказування вини так і оцінку суб'єктом злочину своїх протиправних дій. Однак, підхід, запропонований в законопроекті не враховує індивідуальних особливостей потерпілого в кожному конкретному випадку. Як свідчить практика, у 87 випадках зі 100 особи, віком від 14 до 16 років за експертним висновком визнаються такими, які повністю досягли статевої зрілості, в той час як особи 16-17 років через фізіологічні, психологічні, інтелектуальні та інші фактори не досягли статевої

зрілості і не можуть здійснювати статевих актів. Встановлена пряма залежність між рівнем фізичного, статевого розвитку й умовами виховання та побуту. Настання статевої зрілості також залежить від віку, расово-національних, географічних умов, умовпроживання сім'ї і кількості дітей, від ранніх статевих збуджень [3, с. 21]. Тому, у разі набрання чинності законопроекту, дана категорія осіб залишається незахищеною через встановлення законодавцем лише вікової межі з ігноруванням біологічного критерію, що унеможливорює притягнення суб'єкта злочину до відповідальності через відсутність складу злочину.

Недоліком законопроекту слід назвати і те, що його автори не пропонують внесення змін до КПК України стосовно необхідності проведення експертизи. Незрозуміло чи буде обов'язковим її проведення чи вона буде здійснюватися на вимогу однієї зі сторін. Також проект залишає невирішеним питання узгодження змін до КК України з Правилами проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи. Тому, на мій погляд, він потребує доопрацювання задля повного й ефективного врегулювання даного питання й усунення можливих колізій.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007//Офіційний вісник України.–2012.— № 93, / № 52. — 2012. — Ст. 2071
2. Наказ МОЗ № 6 «Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи» від 17.01.1995. — № 253/789
3. Бабанин А.А., Соколова И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза половых состояний: практическое руководство для студентов, врачей, юристов / А.А. Бабанин, И.Ф. Соколова. — Симферополь : Издат. Центр КГМУ, 2001. — 206 с.
4. Чмут С.В. Кримінальна відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С.В. Чмут. — Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2010. — 20 с.

Ключові слова: статева зрілість, біологічний критерій, вік сексуальної згоди, особа, яка досягла шлюбного віку, вікова межа.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.